

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De institutis coenobiorum

Cassianus, Johannes

[Basel], nach Sept. 1485

Collatio abbatis Iohannis de fine cenobite et heremite

[urn:nbn:de:bsz:31-306702](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306702)

Collatio xviii abbatis Pyamonis

tantum nulla innoxij fratris subiectioe potuit deliniri. vt de his scriptura come moret. Inuidebant autē ei fratres sui. eo qd diligeret eū pater suus. et nō poterant ei loqui quicq̃ pacificus. donec zelus eorum qui nulla germani obsequētis atq̃ subiecti sustinuit blandimenta. mortem eius cupiens. vix posset venditionis fraternalis crimine satiari. Cūctis ergo vicijis perniciosiorum atq̃ ad purgandum difficiliorum esse constat inuidia. que ipis reuēdijs quibus reliqua extinguitur accenditur. Nam verbi gratia. qui dānū sibi illatum. dolet. largitatis cōpensatio ne curatur. qui de illata indignatur iūria. humili satisfactioe placatur. Quid illi facias qui hoc ipso magis q̃ te humiliorum ac benigniorum sentit offenditur. quem nō ad iracundiam cupiditas que premio delinuit. non iniurie lesio aut amor vltionis accendit. que officiorum vincitur blandimentis. s̃ successus tantum aliene prosperitatis irritat. Quis autem est qui se vt satisfaciatur inuidenti. a bonis conuere. aut a prosperis alienari. aut calamitate aliqua optet inuolui. Quapropter ne totum quicquid in nobis vniudum est. et quasi vitali vegetatio ne sancti spiritus animatur. vno tantū huius mali morsu basiliscus interimat. diuinum cui nihil impossibile est iugiter imploremus auxilium. Cetera etenim venena serpentum. id est carnalia peccata vel vicia. quibus vt cito inuoluitur ita facile expurgatur hūana fragilitas. habēt aliqua vulnerum suorum in carne vestigia. quibus quāuis terrenū corpus perniciosissime contumescat. tamen si tyria ce remedium. aut illam salutariū verborum medelam aliquis peritissimus carminū diuinorum incātor ad mouerit. ad perpetuā anime mortem perniciēs virulenta non peruenit. Inuidie autem q̃ a regulo serpente effusum virus. vitā ipsam religionis ac fidei priusq̃ vulneris in corpore sentiatur excludit. Non enim aduersus hominem sed plane aduersus de-

um blasphemus extollitur. qui nihil in fratre aliud nisi bonum meritū carpens. nō hominis culpam. sed dei tantū iudicia reprehendit. Nec ergo est illa sursum germinans amaritudinis radix. que se erigēs ad superna. in contumeliam ipsius qui bona homini cōfert tendit auctoris. Nec quemq̃ moueat qd̃ deus missurū se serpentes regulos. qui eos quoruq̃ criminibus offenditur mordeant. cōminatur. Nam licet certum sit deum auctore inuidie esse nō posse. equū tamen et dīno dignum iudicio est. vt dum bona data humilibus conferuntur. et superbis ac reprobis denegātur. eos qui s̃m apostolum tradi in reprobū sensum merentur. quasi ab ipso missa percuciat et p̃sumat inuidia. s̃m illud. Ipsi me ad emulationem irritauerunt in non deum. et ego ad emulationem inducam eos in nō gentē. Hac beatus pyamon disputatione desiderium nostrū quo de p̃mis cenobij scolis ad scōm anachoreticos gradum tēdere ceperamus ardentius inflamauit. Nam primordia solitarie cōmoratiōis cuius scientiā postea sumus scythie plenius assecuti. ipso p̃mū imbuete p̃cepim⁹

Explicit collatio abbatis Pyamon de tribus antiquis generibus monachorum et quarto numero per exorto. Incipiunt capitula collationis abbatis iohannis de fine cenobite et heremite. La. i.

Quod cenobio abbat̃ pauli et patientia cuiusdam fratris.
ij De humilitate abbat̃ iohannis et interrogatione nostra.
iiij Responsio abbat̃ iohannis cur heremū reliquisset.
iiij De virtute predicti senis quā in anachoretica exercuit disciplina.
v De cōmodis heremi.
vi De vtilitate cenobij.
vij Interrogatio de cenobij vel solitudinis fructu.

Collatio XIX abbatis Johannis

- viii Responsio super interrogatiōe p-
polita.
ix De consummata ac x̄a pfectiōe
x De his q̄ imperfecti heremū petūt.
xi Interrogatio de remedio eorum
qui cito de cenobijs discedūt.
xii Responsio quomodo solitarius
vicia sua possit agnoscere.
xiii Interrogatio quō sanari possit
qui nō expurgatis vicij solitu-
dinē ingressus sit.
xiv Responsio sup eoz medicina.
xv Interrogatio an ita castitas sic
et cetera passiones debeat explo-
rari.
xvi Responsio quibus documentis
possit agnosci.

Explicuit capitula. Incipit col-
latio abbatis Johannis de sine
cenobite et heremite.

Decenobio abbatis pauli et pa-
tientia cuiusdam fratris. Cap. i.

Hic dies

ad modū paucos ma-
ioris doctrine deside-
rio pertrahēte rursus
ad abbatē pauli cen-
obiū summa spūs a lacrimate perrexi-
mus. ubi licet plusq̄ ducentoz fratrum nu-
merus moraretur in honore tamen solen-
nitatis que id temporis agebatur in fi-
nita quoq̄ de alijs cenobijs monachoz
turba confluxerat. Nam prioris ab-
batis qui eidem cenobio presuerat anni-
uersaria depositio solenniter curabatur
cuius cōuentus idcirco facimus men-
tionem. vt patientiā cuiusdam fratris
que sub presentia totius congregatiōis
huius immobili ei⁹ claruit lenitate bre-
uiter perstringamus. Nam licet alio hu-
ius operis tendat intentio. vt scz abbatē
iobānis qui derelicta heremo illi se cen-
bio summa humilitatis x̄tute subdide-
rat. proferam⁹ eloquia. nequa q̄s tamen
putamus absurdum. si absq̄ vlla circū-
spectione verbor. magna vt credimus studi-

olis quibusq̄ virtutū edificatio confes-
ratur. In igenti itaq̄ atrio subdiuāli il-
la monacho. u. z multitudine per duode-
nariū numerū distinctis orbibus consi-
dente. cū quidam fratru susceptū sercu-
lum paulo tardius intulisset sub occasi-
one istius tarditatis p̄dicit⁹ abbas pau-
lus. qui inter turbas ministrantiū frat-
z sollicite discurreret. exerta manu pal-
ma eum sub omniū percussit intuitu. ita
vt sonitus etiā auersorum vel longi⁹ cō-
sidentium auribz resuleret. Hoc at id
circo ab eo factum est. vt cunctis qui ad-
erant inuenis patientiam patefaceret. z
omnes qui interfuissent tali spectaculo
modestie erudirētur exemplo. Quā ma-
turo aut id senior fecerit cōsilio. res p̄ba-
uit. Nam memorabilis patientie inuenis
tanta id ai lenitate suscepit. vt nō modo
nullus fuerit ex eius ore hmo prolapsus.
vel tenuissimū murmur tacita labio. u. z
agitacione signatum. sed ne ipa quidez
oris modestia atq̄ tranquillitas. aut co-
lor saltem quantulūcūq̄ mutatus. Qd
factū nō solum nobis. qui nuper d̄ syrie
monasterio veniētes patientie hui⁹ vir-
tutē nō tam euidentibz perceperam⁹ ex-
emplis. sed etiā cunctis q̄ experti talium
nō erant studiorū. ita mirū fuit vt etiam
summis viris precipua per hoc factū cō-
ferretur instructio. q̄ scz etiā si patienti-
am eius correptio paterna nō mouerat.
ne spectaculum quidez tante multitudi-
nis vllō vultum eius ruboris tinxisset in-
dicio.

De humilitate abbatis iohan-
nis et interrogacione nostra.

Cap. ii.

Hoc itaq̄ cenobio repperim⁹
antiq̄ssimū senē noie iobānez.
cuius verba pariter z humili-
tate qua sanctis oibz preminebat. neq̄q̄
silencio pretereūda censuim⁹. scientes eū
hac maxime pfectiōe viguisse. q̄ cū sit x̄-
tutū oim mater ac totius spiritalis stru-
cture fundamentū solidissimū. a nostris
penitus exulat institutis. Unde n̄ mirū

Collatio XIX abbatis Johannis

est nec ad illorū sublimitatē nos posse cōscendere qui nō dicā vsq; ad senectā s̄b cenobij permanere nō possum? disciplinā s̄ vix biennio subiectionis iugū ferre p̄tenti ad p̄sumptionē noxie libertatis p̄tinus euolamus. cū tamē ip̄o illo puo tpe nō s̄m illam districtiōnis regulā. sed p̄ nostri arbitrij libertate vtcūq; seniorj subijciamur imperio. vt nō patientie fructū ediscere s̄ tps adipiscende licentie expectare videamur. Hūc igitur senē cū i abbatis pauli cenobio vidissem? etatez p̄mū et gratiā viri q̄ erat p̄ditus ammirati. demisso in terrā vultu p̄cari cepim? vt nobis pandere dignaret. quā ob causam relicta heremi libertate. et illa professione sublimi. qua cū p̄ceterj eiusdem vite viris fama celebrauerat. subire iugū cenobij maluisset. Ille velut imparē se anachoretice discipline. et s̄blimitate tante p̄fectionis indignū. ad iuniorūz scolas reuertisse dicebat. si tamē vel ip̄orū instituta s̄m professionis meritū posset implere. Cuius responsionis humilitatē cum refragatio nostre deprecatiōis excluderet. ad extremū ita exorsus est.

Responsio abbatis Johannis cur heremū reliquisset. Cap. iij

Anachoreticā disciplinā quaz me deseruisse miramini. nō solū nō respuo nec refuto. s̄ tota p̄tins veneratione cōplector. atq; suscipio. In qua post triginta annos. quos in cenobij cōgregatione transegerā. ita aliof viginti explese me gaudeo. vt inter illos qui eam vel mediocriter appetebant non vsq; quazq; segnicie tenotarer. Sed qz degustata ei? puritas sollicitudine interdūz carnaliū rerū interpolata sordēbat. recurrere ad cenobiū cōmodius visuzē. vt et p̄romptior arrepti planioris p̄positi cōsummatio sequeret. et minus de p̄sumpta sublimioris p̄fessionis difficultate periculuz. Melius enī est deuotū in minorib; q̄z in deuotū in maiorib; p̄missionib; inueniri. Et idcirco si quid clatus immo liberius fortasse protulerō. q̄

so vt nō iactātie vicio sed edificationis vestre p̄romptū studio cēleatis. quia vobis tam studiose querētibus nihil de veritate existimo subtrahendū. Arbitror enī instructionis vobis aliquid posse cōferri. si paulisper humilitate seposita simpliciter omnē p̄positi mei patefecero veritatē. Confido enī quia nec apud vos de libertate dictorū cenodoxie notaz. neq; apud conscientiā meā de suppressiōe veritatis quiddam mēdaciū crimen incurram.

De virtute predicti senis quam i anachoretica exercuit disciplina. Cap. iij.

A quis igit? secretis heremi delectatus obliuioni tradere potuit humana consortia. ac s̄m hieremiā dicere. et diez hoīs nō desiderauit. tu scis. ego quoq; id dño suā gratiā largire vel assecutū vel certe asseq; anni sum fuisse me fateor. Ita qz pio domini nr̄i munere memini me in huiusmodi raptū frequenter excessum. vt obliuiscerer me sarcina corporee fragilitatis indutū. mentēq; meā ita omēs exteriores sensus subito respuisse. et a cunctis materialib; rebus omnimodis exulasse. vt neq; oculi. neq; aures mee p̄prio s̄ngerētur officio. et ita diuini meditationib; ac spiritalibus t̄xorijis animus replebatur. vt sepe ad vesperam cibum me percepisse nescirem. ac sequenti die de besterna absolutione ieiunij penitus dubitarem. Ob quā etiā causam septē dierūz cib; s̄ est. septē p̄ximaciorū paria sequestratū in p̄cherio. id est. ad manuum sem sp̄ritā die sabbati reponūtur. vt refectio p̄termissa nō lateat. Qua consuetudine illi? qz obliuionis error excluditur. vt expletū hebdomade cursū. ac solēnitatē diei ip̄ius reuolutā. finitus panū indicet numerus. festiuitasq; diei sacre et cōgregationis solēnitatis solitariū latere nō possit. Et si etiā hūc ordinē ille quē p̄diximus mentis excessus forte turbauerit. nihilominus quādiāni opis modus. dierū

De fine cenobite et heremite

numerū signās arceat errore. Et ut ceteras heremi virtutes silentio pretermittā. nō enī est nobis de eay numerositate ac multitudine sed de solitudinis ac cenobij fine tractandum. causas potē ob q̄s illam deserere maluerim. quas etiā vos agnoscere voluistis. breuiter explicato. omnesq̄ illos quos enumeravi solitudinis fructus. quibz ediuerso sublimioribz meritis duxerim postponēdos. breui oratione perstringā.

De comodis heremi. Cap. v.

Quam diu igitur raritas corū q̄ in heremo tūc t̄pis morabatur. libertatē nobis largiēdo diffusiore solitudinis vastitate blandita ē. q̄s diu maioribz remoti secretis frequentissimē ad cęlestes illos rapiebant excessus. nec tanta visitantiū fratrum irruens multitudo. parāda hūanitati necessitate. sensus nostros ingentium curarū distentionibus aggrauabat. solitudinis plane tranquilla secreta. et illam cōuersationem angelice beatitudinis cōparandam. insatiabili desiderio ac toto animi ardore sectatus sum. Et cū maior ut dixi numerus fratrum. habitationē illius solitudinis cepisset expetere. et cōagustata vastioris heremi libertate. nō modo ignem illum diuine cōtemplationis frigidescere fecisset. hētā multimodis mentē carnalium rerū vinculis impediret. degi huius discipline vteūq̄ implere. p̄positū. q̄ in illa tam sublimi p̄fessione carnalium necessitatū. p̄uisione torpere. ut si mihi illa libertas ac spirituales tenegant excessus. abiecta tamē crastine dei penitus solitudine. enāgelici me precepti cōsummatio consoletur. et id qd̄ mihi de illa theoria sblimitate subtrahit. hac obediētie subiectiōe rēcōpensetur. Dilex̄ namq̄ cū in subiecta artis ac studij disciplinā quēpiam proficere. et ad perfectionē eius minime peruenire.

De utilitate cenobij. Cap. vi.

Quamobrē q̄tis nūc in hac cōuersatione p̄fruar comodis bre-

uit explicato. vos vtrū illa solitudinis lucra bis beneficijs valeāt compensari. digesta narratione perpendite. per quaz etiā h̄ probare possibile est. vtrū fastidio an desiderio illius solitarie puritat. bis malueriz cenobij angustijs coartari. In hac igitur cōuersatiōe diurni opis nulla p̄uicio ē. venditionis vel coemptiōis nulla distentio. nō animi panis ineuitabilis cura. nō sollicitudo corporaliū reza. qua nō tantū p̄p̄ijs. verū etiā multoz adueniētū vsibus necessaria p̄parant. postremo nulla arrogātia laudis humane. q̄ in mūdior bis omnibz in cōspectu dei. etiā magnos heremi labores frequenter euacuat. Verū ut in illa anachoretica disciplina illos elationū spiritualium fluctus. et exitiabilis cenodoxie picula pretereā. ad hoc generale cunctoz pondus. id est cōmunē parandi victus solitudinē reuertamur. que eo vsq̄ mensurā non dico illius antiq̄ distinctionis excessit. que vsū olei penitus nesciebat. sed ne hac quidē nostri temporis remissione cepit esse contenta. in q̄ vno olei sextario itidem q̄ lenticule modio adueniētium vsibus preparato. totius annue refectionis explebatur officia. ita ut duplicato nūc ac triplicato modio necessitas victualis vix queat expediri. Et intantū apud nō nullos vis noxie huius remissionis increuit. ut aceto amurcaq̄ permixtis nō illā vnā olei admisceant guttā. quā predecessores nostri. qui heremi instituta maiore abstinentie virtute sectati sunt. repellende tantum cenodoxie gratia instillare cōsueuerant. sed infringētes egyptiacū pro salibz caseū. plus olei quā necesse est superfundant. et ita duos cibos p̄pria suauitate distinctos. qui singillatim diuersoq̄ tpe monachū reficere iocundissime poterant. sub vnus saporis oblectatione p̄cipiāt. Intm̄ sane h̄ alkekresis. id ē. materialū rerū possessio supercreuit. ut sagū q̄s qd̄ absq̄ verecūdia referrenō possum. sub obrētū humanitatis ac susceptiōis huius anachorete in

Collatio XIX abbatis Johannis

suis habere cellulis ceperint. ut illa p̄ter-
mittā. quib⁹ attonita anima. ac sp̄rita-
libus theorijs semper intenta specialius
ingruatur. concursus scilicet fratrum.
susceptionis quoq; ac reductionis offi-
cia. mutuas uisitatioes. diuersarum q;.
confabulationum atq; occupationum
interminabilem curam. quarum etia; il-
lo tempore quo hec uidentur impedimē-
ta cessare. tamen animu; consuetudina-
rie inquietudinis assiduitate suspensuz.
expectatio ipsa distendit. Atq; ita fit ut
anachoreteos illa libertas huiuscemodi
nexibus impedita. ad illaz cordis ineffa-
bilem alacritatem prepedito non per-
ueniat ascensu. ac fructum heremice p̄-
fessionis amittat. Qui si mihi in congre-
gatione nunc atq; in turbis sito fuerit
tenegatus. saltim quies anime cordisq;
tranquillitas. omnibus occupationib;
absoluta non deerit. Quę nisi illis quo-
q; qui in solitudine commorantur p̄sto
fuerit. labores quidē anachoreteos susti-
neant. fructu uero ipsius fraudabant.
qui non nisi quieta mentis stabilitate cō-
quiritur. Postremo etiam si mihi in ce-
nobio constituto ab illa puritate cordis
aliquid fuerit imminutū. ero solius euā-
gelici precepti compensatione contentus.
quod certum est omnibus illis heremi fru-
ctibus non posse postponi. ut scilicet de
crastino nihil cogitem. et usq; ad finem
subiectus abbati. illum aliquatenus ui-
dear emulari. de quo dicitur. humiliā-
uit semetipsum factus obediēs usq; ad
mortem. merearq; illius uerbū humilit̄
dicere. quia non ueni facere uoluntatem
meam. sed uoluntatē eius qui misit me
patris.

Interrogatio de cenobij uel so- litudinis fructu. Cap. vii.

Ermanus. Quia te utrius-
q; professionis nō quemadmo-
dum multos p̄cipia tantum-
modo contigisse. sed ipsa fastigia conscē-
disse manifestum est. quisnam cenobite
quis heremite sit finis optam⁹ agnosce-

re. Nulli namq; dubium est nemine; de
his uel fidelius posse uel plenius dispu-
tare q̄ illum qui utramq; perfectionem
longo usu et magistra experientia conse-
cutus. meritum earum ac finem ueridica
potest insinuare doctrina.

Responsio super interrogatio- ne proposita. Cap. vii.

Johannes. Unuz eundēq;
hominem in utraq; professione
perfectum esse nō posse absolu-
te pronunciare potuissem. nisi me pau-
corum admodum retardaret exempluz.
Magnum siquidem est in qualibet eaz
consummatum quemp̄ā reperiri. quā-
to magis ad plenum utramq; perficere
arduum ac pene ut ita dixerim homini
possibile esse perspicuum est. Quō tamen
si quando prouenerit. non statim ad ge-
neralem formulam referri potest. Quō nō
aperte minima. id est. de consideratione
paucorum. sed de his quę multorum im-
mo omnium subiacent facultati uniuersa-
lis est regula proponenda. Si qua uero
rarissime atq; a paucissimis obtinen-
tur. ac possibilitatem cōmunis uirtutis
excedunt. uelut supra conditionem hu-
mane fragilitatis naturamq; cōcessa. a
preceptis generalibus sequestrāda.
nec tam pro exemplo q̄ pro miraculo re-
ferenda. Quāobres id qd̄ inquiriē fm̄
mediocritatem sensus mei breuiter inti-
mato. Finis quidem cenobite est. omnes
suas mortificare et crucifigere uolunta-
tes. ac fm̄ euangelice perfectionis saluta-
re mandatu; nihil de crastino cogitare.
Quā perfectionem proliis a nemine ni-
si a cenobita impleri posse certissimū est.
Quę uirū ysaias propheta describēs.
ita beatificat atq; collaudat. Si auerte-
ris a sabbato pedem tuuz. facere uolun-
tatem tuam in die sancto meo. et glori-
ficaueris cū dū nō facis uias tuas. et nō in-
uenitur uoluntas tua. ut loquaris fmo-
nem. tunc delectaberis super dominū. et
sustollam te super altitudinem terre. et ci-
babo te hereditate iacob patris tui. Quō

De fine cenobite et heremite

enim domini locutum est. Heremite vero perfectio est. exiitque mentem a cunctis habere terrenis. eamque quantum humana imbecillitas sinit unire cum christo. Quod virum hieremias propheta describens. Beatus inquit vir qui tulit iugum ab adolescentia sua. sedebit solitarius et tacebit. quia leuauit se super se. Psalmista quoque. Similis factus suus pellicano solitudinis. Vigilans et factus suus sicut passer solitarius. Intecto. Ad hunc igitur finem quem uniuscuiusque professionis esse pre diximus. nisi eorum vterque peruenerit. frustra et ille cenobij et iste anachoreseos expe nit disciplinam. Neuter enim virtute sue professionis impleuit.

De consummata ac vera perfectione. Cap. ix.

Sed hec meretricia id est non integra et in omnibus consummata perfectio. sed per perfectionis est. Rara est ergo et paucissimis dono dei concessa perfectio. Is etenim vere et non ex parte perfectus est. qui et in heremo squa lozem solitudinis. et in cenobio infirmitates fratrum equali magnanimitate sustentat. Et ideo in vtraque professione per omnia consummatum inueniri difficile est. quia nec anachoreta a kemosynen. id est preceptum ac puationes materialium rerum. nec cenobita theoretica ad integrum potest assequi puritatem. licet vtriusque perfecte abbatem moysen atque pasuntium duosque macharios noneris possedisse. Qui ita erant in vtraque professione perfecti. ut cum ultra omnes heremi accolae secedentes insatiabiliter secrete solitudinis pascerentur. quantumque in ipsis erat nequequam inquirent humana consortia. tamen ita frequentiam ac fragilitates ad se concurrentium sustinebant. ut cum ad eos visitationis vel profectus gratia innumera fratrum multitudo conflueret. tam iugiter pene susceptionis inquietudinem immobili patientia tolerantes. nihil aliud vel didicisse vel exercuisse omni

vite sue tempore crederentur. quam ut communibus tantum aduenientium officiis deservirent. ita ut apud cunctos esset ambiguum. in qua potissimum professione eorum maiorem esset industria. id est. utrum in illa heremitica puritate. an in ista conuersatione communi. magnanimitas eorum mirabilius aptaretur.

De his qui imperfecti heremum petunt. Cap. x.

Silet autem nonnulli ita diuturno silentio solitudinis efferari. ut prius hominum consortia perhorrescant. et cum vel paululum a secreti sui consuetudine. interueniente fratrum visitatione discesserint. notabili mentis angore et evidenter pusillanimitatis indicijs estuare. Quod vel maxime his euenire consuevit. qui non perfecte in cenobijs instituti. nec excocti prioribus vicijs ad solitariam se vitam immaturo desiderio transulerunt. Qui in vtraque parte imperfecti semper ac fragiles. quocumque aura commotionis impulerint inclinantur. Nam quemadmodum consortio vel interpellatione fratrum impatienter exestuant. ita in solitudine persistentes et ipsius quod expectant silentij non ferunt vastitatem. quippe qui ne ipsam quidem rationem norunt. cuius causa desiderari vel expectari debeat solitudo. sed hanc esse virtutis ac professionis huius existimant summam. ut fratrum consortia dedinantes. humanos tantummodo refugiant ac detestentur aspectus.

Interrogatio de remedio eorum qui cito de cenobijs discedunt. Cap. xi.

Germanus. Quo ergo vobis vel ceteris qui eiusdem fragilitatis ac mensure sunt remedio poterit subueniri. qui in cenobialibus disciplinis tenaciter instituti. ante expulsionem omnium viciorum habitationem solitudinis cepimus affectare. vel quod pacto imperturbate mentis constantiam. et immobilem patientie poterimus apprehendere.

Collatio XIX abbatis Johannis

tere firmitate qui ipas qdammodo scolas et exercitationis huius palestram in qua ad plenum erudiri ac perfici principia nostra debuerant in tempestive intermissa cenobii congregatione dereliquim? Qualiter ergo nunc solitarie comorantes perfectionem longanimitatis ac patientie consequemur vel quemadmodum has sibi inesse vel deesse virtutes exploratrix interno motu conscientia reprehendet ne forte quod ab hominum consortio segregati nullis eorumdem irritatiōibus prouocamur falsa estimatione decepti tranquillitatem mentis nos immobilem possidere credamus.

Responsio quomodo solitarius vicia sua possit agnoscere.

Lap. xij.

Johannes. In veritate querentibus medicinam remedia curationum ab illo verissimo aia et medico deesse non possunt his presertim qui valitudines suas non desperando aut negligendo contempserint nec vulnerum suorum pericula celauerint aut medelam penitentiae procaciter respuerint sed per languoribus ignorantia vel errore vel necessitate contractis humili tandem cautela ad celestem medicum mente cofugerint. Ideoque nosse debemus quod si ad solitudinem vel ad abdita loca nondum curatis vicij secedamus effectus eorum tantummodo reprimatur non extinguatur affectus. Latitat enim intra nos immo etiam serpit radix omnium que extirpata non fuerint peccatorum quam adhuc in nobis viuere his reprehendimus indicij. Verbi gratia. Cum in solitudine constituti aduentum fratrum vel breuissimam eorum moram cum quadam estuantis animi anxietate suscipimus inesse adhuc in nobis vicia cissimum impatientie fomitem nouerimus. Cum vero cuiusque fratris speramus aduentum si eo per necessitate aliquo paululum forsitan demorante vel tacita indignatione iam eius culpauerimus tarditatem et mentem

stram immodice expectationis sollicitudo turbauerit ire atque tristitie manifeste in nobis vicia residere conscientie probauit examine. Item si fratre vel codice ad legendum vel qualibet alia ad utendum specie postulante aut nos illius petitio tristauerit aut illum negatione repulerit dubium non est nos adhuc auaricie seu philargyrie laqueis copediri. Quod si recordatione femine nobis vel cogitatio subita vel sacre series lectionis attulerit et in ea quadam nos senserimus titillatione pulsatos sciamus necdum extinctum in membris nostris fornicationis ardorem. Si vero de comparatione districtiōnis nostre et remissionis aliene vel tenuissima mentem nostram temptarit elatio certum est dura nos superbie peste corruptos. Quibus ergo in corde nostro reprehenderim vicia ratione indicia manifeste cognoscamus non affectu sed effectus deesse peccati. Quae utique passiones si nos quocumque conuersationi miscuerim humane pertinens de cauinis nostrorum sensuum praecedentes probant se non tunc primum cum eruperint nasci sed tunc demum quia diu latuerint publicari. Et ita vniuersis in quibus vicij radices inesse defixas sibi certis indicij etiam solitarius reprehendit quisque puritatem suam non hominibus ostendere sed illius conspectui inuiolata studuerit exhibere quem latere omnia cordis archana non possunt.

Interrogatio quomodo sanari possit qui non expurgatis vicij solitudine ingressus sit.

Lap. xij.

Germanus. Argumenta quibus infirmitatum indicia colligantur et rationem discernendam egritudinem id est quo pacto vicia que celant in nobis valeant reprehendi lucide satis a perceptoribus percipimus. Omnia siquidem quotidiana experientia ac diuturnis nostrarum motibus cogitationum ita ut dicta sunt intuemur. Superest igitur ut quemadmodum probationes causeque morborum euidentissima nobis ratione patefacte sunt ita etiam curatio

De fine cenobite et heremite

nū medela monstrat. Nulli nāq; dubiū est illū posse rectissime de remedijs malā rū validitudinūz disputare q̄ earum p̄us causas atq; origines egrotantiū cōscia attestāte deprehenderit. Itaq; licet doctrina beatitudinis tue vulney nostrorū archana nudauerit q̄ sit vt sperare aliquid etiā de remedijs au deamus q; taz euidens declaratio morbi spem remediij pollicet tamē quia p̄mum vt ais in congregationib; initium salutis acq̄ritur. z sani in solitudine esse nō possunt nisi q̄s p̄us cenobiorū medicina sanauerit. p̄niciosa rursum desperationē cōcidimus ne forte q̄ imperfecti cenobiū reliq̄imus neq; q̄ iam perfecti esse in heremo valeamus.

Responsio super eorūz medicina.

Lap. xiiij.

Iohannes Demozorū suorū curatiōe sollicitis remediūz salutare deesse nō poterit et id circo eodez modo quo vniuscuiusq; vicij deprehēduntur indicia etiam remedia sunt querenda. Nā quēadmodū solitarijs hūane p̄uersationis vicia diximus nō deesse ita virtutū studia z instrumenta sanitatū omnibus etiā ab hūana conuersatione discretis posse suppetere non negamus. Cūz se igit impatiētie siue ire perturbatiōib; incurfari illis que supra ostendimus indicijs vni quisq; deprehenderit cōtrarijs semetipm semp obiectionib; exerceat et p̄positū sibi multimo dis inuriarū dispendiorūq; generibus velut ab alio sibi met irrogatis assuefaciat mentē suā omib; que inferre impbitas potest perfecta hūilitate succūbere atq; aspera sibi queq; et intolerabilia frequēter opponēs q̄ta eis occurrere debet at lenitate omni iugiter cordis contritione meditetur. Et ita respiciens ad illas sanctorū oīm siue ipsius dñi passiōes vniuersa nō solū p̄niciorū s; etiā penarū genera inferiora meritis suis esse p̄nūcians ad omnē se dolorū tolerātiā p̄pa-

bit. Cum q; aliquādo ad cetū fratrum aliqua fuerit inuitatione reuocatus qd non potest vel raro etiā districtissimis heremi accolis n̄ puenire si mentem suā etiam pro leuib; quibusq; rebus deprehenderit tacite fuisse cōmotā vt quidaz occultorū motūz seuerissimus censor mor sibi illa durissima iniuriarū ḡnā q̄ bus ad perfectā tolerantiā semetipm q̄tidianis meditatiōib; exercebat exprobratq; ita se obiurgās z increpans alloq̄tur. Tu ne ille es bone vir qui dum te in illa solitudis tue exerceas palestra oīa supaturū mala constantissime presumebas qui duduz cū tibi nō solū summas p̄niciorū acerbitates verū etiā intoleranda supplicia ip̄e p̄poneres. s; validum atq; ad oēs p̄cellas imobile te credebas. Quō inuicta illa patia tua lenissimi vbi plusiōe p̄fossa ē. Quō domū tuā sup illā solidissimā petrā tanta vt t̄ videbatur mole p̄structā leuis aura cōmouit. Ubi est illud qd inani fiducia bellū i pace desiderās p̄clamabas. Parat⁹ suz z nō sum turbat⁹ vt custodia mādata tua. Et cum p̄pheta sepe dixisti. Proba me domine et tempta me vre renes meos et cor meum. z proba me domine z scito cor meūz. interroga me et cognosce semitas meas. z vide si via iniquitatis in me est. Quō ingētē certaminis appatū exigua hostis vmbra p̄terrui. Tali ergo semetipm cōpunctiōis ai aduertiōe p̄dēnās. inultā animi sui cōmotiunculā esse non sinat. s; artiore carnē suā ieiunij ac vigiliarū correptiōe castigās ac iugib; cōtinentie penis culpā sue mobilitatis excrucians id qd ad plenū excoquere in cenobij cōuersatiōe debuerat in solitudine cōstitutus s; exercitationis igne cōsumat. Illud sane ad obtinēdā iugē ac stabilem patientiā p̄stāter atq; imobiler est tenēdūz nō licere nobis quibus lege diuina nō solū vltio iniuriarū s; etiā memoria p̄hibet. quin s̄libet detrimētū v̄l irritatiōis obtēu ad iracūdiā p̄moueri. Qd n̄ aig

Collatio XIX Abbatis Johannis

gravius potest enire dispendium quam ut per motus subita cecitate veri atque eterni luminis claritate privata ab illius qui mitis et humilis est corde contemplatione discedat. Quid est perniciosius quid deformius quam ut quis honestatis iudicium et regulam ac disciplinam recte discretiois amittat et ea sanus ac sobrius perpetret quem temulentus quidem quasi ac sensu indigens veniabiliter admisit. Decergo et his similia detrimenta quisque perpenderit non solum universa danorum genera sed etiam iniuriarum atque penarum quecumque possunt a crudelissimis irrogari facili sustentatione despiciet nihil dispendiosius iracundia nec preciosius animi tranquillitate ac perpetua cordis sui iudicis puritate. Ob quam non solum carnalium sed etiam illarum que spiritales videntur rerum spernenda sunt commoda si alias acquiri vel perfici nisi cum huius tranquillitatis perturbatione non possunt.

Interrogatio an ita castitas sicut et ceterae passiones debeat explorari. **Cap. xv.**

Germanus. Sicut ceterorum vulnerum id est ire tristitiae impatientie per obiectionem contrariarum rerum medela monstrata est ita etiam contra spiritum fornicationis quod curationis genus nos opteat adhibere volumus edoceri id est utrum etiam concupiscentie ignis propositis sicut illic maioribus irritationibus augmentis possit extingui quod satis castitati credimus esse contrarium si non solum exaggerentur in nobis libidinis incentiva sed vel pretereunte mentis oculo perstringentur.

Responsio quibus documentis possit agnosci. **Cap. xvi.**

Iohannes. Questionem quam etiam tacentibus vobis narrationem nostram fuerat secutus

ra sagax interrogatio vestra prevenit et idcirco efficaciter eam sensibus vestris concipiendam esse non ambigo quando quidem institutionem nostram acumen vestri precessit ingenij. Sine labore enim cuiuslibet questionis dilucidatur obscuritas cum absolutione eius anticipans inquisitio quae ducenda est antecedit. Itaque quibus remediis quidem illorum quae supra diximus viciozum non solum nihil officiant verum etiam multum conferunt humana consortia. Nam frequentia impatientie suae crebrius patefacta quanto magis assiduum superatis dolores concupiscentie intulerint tanto velociorem laborantibus conferant sanitatem. Ob quod etiam in solitudine consistentes cum irritationum fomes atque materia ab hominibus non possit exurgere tamen eandem incitamenta debemus etiam ex industria retractare ut adversus ea iugis cogitationum colluctatione pugnantibus nobis medela promptior conferatur. Contra fornicationis vero spiritum diversa ratio et dispar est causa. Nam quemadmodum corpori usus libidinis carnisque vicinitas ita etiam menti memoria eius est penitus subtrahenda. Satis enim perniciosum est adhuc infirmis egrisque peccatoribus vel tenuissimam recordationem huius passionis admittere ita ut nonnunquam eis etiam sub recordatione sanctarum feminarum velut sub sacre lectionis historia noxii titillationis stimulus excitetur. Quis causa seniores nostri huiusmodi lectiones sub presentia iuniorum solent consultissime pretereire. Sane perfectissimis quibusque et summo iam affectu castimonie consummatis probationes quibus examinare se valeant desse non possunt quibus perfectissima cordis integritas incorrupto conscientie iudicio comprobetur. Erit ergo summatis viro similis his quae supradicta sunt etiam super hac passione probatio sui scilicet ut quae seradices

Collatio xx abbatis Pynufij

morbi huius penitus iam extirpasse cognouerit. explorande si uolet gratia castitatis. interdum etiam aliquam exploratricem sui imaginatione possit admittere. Ceterum ab his qui adhuc minus firmi atque perfecti sunt. hanc examinatione nullatenus prouent. vt conuictione feminea. et palpatione quodammodo tenera atque molle corde pertractet. erit enim eis magis noxia quam salubris. Quod est experimentum huiusmodi hominibus per hanc rationem superpetere. ubi et in experimento ipsum est quod uisitur. et in ipsa exploratione discrimen. Cum ergo perfectissima quis uirtute fundatus. ad illecebriam blandientium cogitationum. nullum mentis assensum. nullam carnis commotionem in se deprehenderit excitari. certissima puritatis sue capiet documenta. ita ut ad hanc se firmitate puritatis exercens. castitatis atque incorruptionis bonum. non solum mente possideat. sed etiam si corporale femine attractum causa cuiuscumque ut solet necessitat. attulerit. penitus sensu passionis ignoret. Hoc abbas iohannes cum hore non e refectioe imminere sensisset. collatione sine conclusit.

Explicit collatio abbatis iohannis de fine cenobite et heremite
Incipiunt capitula collationis abbatis pynufij de penitentie fine et satisfactionis iudicio.

Cap. i.

- De abbatis pynufij humilitate et eiusdem latebra.**
- ij **De aduentu nostro ad abbatem pynufium.**
 - iiij **Interrogatio de penitentie fine et satisfactionis iudicio.**
 - iiij **Responsio de humilitate interrogationis nostre.**
 - v **De modo penitentie et indulgentie documento.**
 - vi **Interrogatio an remiscenda sint pro cordis compunctioe peccata.**
 - vij **Responsio quouiscumque anteriorum**

- vij **actu recordatio sit habenda.**
- ix **De diuersis penitentiae fructibus.**
- ix **De utilitate perfectis obliuio peccati et quod flagitiorum recordatio sit uitanda.**
- x **De satisfactionis iudicio et obliuione preteritorum criminum.**
- xi **In quo temporaliter sit agenda penititudo. et in quo finem habere possit.**

Explicit capitula. Incipit collatio habita cum abbate pynufio de penitentie fine et satisfactionis iudicio.

De abbatis pynufij humilitate et eiusdem latebra. Cap. i.

Reclari

Dac singulari uiri abbatis pynufij de fine penitentie precepta dicturus. magna materie partes mihi uideoz amputare. si humilitate et laudem. quam in quarto institutionum libro. qui est super insituendis renunciationibus titulus. breui sermone perstringeram. lectoris fastidio consulens. hic silentio pretermittam. cum presertim multi illius opusculi noticiam non habentes in hanc possint incurrere lectionem. et omni dictorum vacillet auctoritas. si dicentis meritum subtrahatur. Sic siquidem cum haud longe a panephesi egyptia ut illic dictum est ciuitate. abbas et presbiter in genti cenobio presideret. tantumque eum in omni illa prouincia uirtutum suarum atque signorum gloria sublimasset. ut sibi iam uideretur retributione laudis humane laborum suorum recepisse mercedem. timens ne sibi specialiter inuisa popularis fauoris inanitas. fructum premij vacuaret eterni. occulte monasterium suum fugiens. ad intima thabennensium monachorum secreta contendit.